

um vix sufficiens duæ carruæ omnibus temporibus uniuscujusque anni excolere. Duos præterea mansos eidem alodio adjacentes concedimus, unum in villa Mohericurz, alium in villa Veneta. Hæc omnia legaliter data, et jure forensi et prætorio Compensiensi ecclesiæ tradita, nostræ auctoritatis præcepto firmavimus, et in posterum firmata esse statuimus, et sigillo nostro insigniri præcipimus, ut inferius scriptum est.

(10) In hoc diplomate duo observanda, nempe quod Rotbertus rex utatur, initio contextus, pronomine *Ego*, de quo vide libri secundi caput tertium,

Actum publice Aurelianis, anno incarnati Verbi millesimo vicesimo nono, regnante rege Rotberto quadragesimo tertio.

Ego Balduinus cancellarius relegendo subscripsi, et subscribendo relegi (10).

num. 21, et quod Constantia simul cum eo diploma inchoat, præter morem, nimirum quia ipse donationem facit ex propriis cum rege.

ANTE ANNUM MXXXIII.

MEGINFREDUS

MAGDEBURGENSIS MAGISTER ET PRÆPOSITUS.

NOTITIA IN MEGINFREDUM.

(Apud CANIS. *Antiq. Lect.* edit. Basnag., tom. III, pag. 86.)

Meginfredus antiquiorem emendavit renovavitque biographum, qui jam Emmerammi Vitam scripto mandaverat. Seu depravata fuerant illius monumenta, sive potius imperite barbaroque stylo fuerant scripta, denovo huic Vitæ scribendæ manum admovere coactum se sensit Meginfredus. Prior ille scriptor appellatur Cyginus et Heres.

Meginfredo nomine tantum notus videtur. Credit Surius illum fuisse episcopum Ratisponensem, deceptus forsân subscriptionibus synodo Dingolviingensi anno 774 adjectis, ibi enim subsignavit *Heres*. Sed non fuit Ratisponensis antistes, cum eam sedem tunc temporis teneret Scriptpertus. Deinde vero episcopus Ecclesiæ Frisingensis appellatur ab Arnolfo. Ætas qua vixerit incerta. Vossius nomen Cyrini fictitium credidit, quia nullus inter Frisingenses episcopos eo nomine indicatur, quin imo nec inter Ratisponenses. Sed vixit ille an. 760, et obiit an. 783. Fuit monachus Benedictinus, dein abbas, denique quartus episcopus Frisingensis. Meginfredus multo notior, fuit enim inter viros sui sæculi doctiores; monachus Fuldensis ineunte sæculo decimo; dein ad Parthenonis regimen evectus, sive Magdeburgensis præpositus factus est. Hoc ipsum conjecerat olim Canisius, cujus hæc sunt verba: *An Meginfredus hic est quem Trithemius in Chron. Hirsaugiensi an. 1010 monachum Fuldensem celeberrime chronographum, ejusque laboribus se plurimum adjutum asserit? Certe annus 1010 eundem suadet, potuitque fieri ut Fulda Magdeburgum ad præposituram sit ascitus.* Scripserat Chronicorum libros viginti quatuor a Trithemio sæpius laudatos. Deinde ad Emmerammi Vitam emendandam se contulit. Brevis illa scriptio, quæ vix aliud contineat præter cruentam Emmerammi mortem, a Lantperto ob suspicionem de stupro sorori illato intentatam. Vixit Meginfredus temporibus Ottonis II et Ottonis III, deinde etiam sub regno Henrici secundi imperatoris.

Emmerammus fuit, ut aiunt, Pictaviensis apud Gallos episcopus, qui sedem episcopalem gregemque sibi commissum deserens, in Pannoniam tendere voluit, ut ibi idololatrias ad Christum adduceret. Cætera legere possis apud Meginfredum. Observasse sufficiat ipsum anno 697 sub Theodone IV duce Bajoariam perisse; itaque ab eo longe temporibus et annis distabant qui Vitam ipsius hic nobis mandarunt.

MEGINFREDI

DE VITA ET VIRTUTIBUS BEATI EMMERAMMI

LIBER UNUS.

(CANIS. BASNAG. *Antiq. Lect.* tom. III, pag. 87.)

AD PROVISOREM SANCTI EMMERAMMI, QUID DEBEAT IPSI ET RATIONI,
P A (PURCHARDUM ABRATEM.)

versutamen rebus monasterii præpositus, quidquid A *Vide infra in ARNOLDO De miraculis S. Emmerammi*
fidelis domino servus, seu magistro _discipulus. *init.*

INCIPIT EPISTOLA ET PROLOGUS MEGINFREDI

PARTHENOPOLITANI MAGISTRI ET PRÆPOSITI

AD

ARNOLDUM

S. EMMERAMMI MONACHUM EUNDEM ET PRÆPOSITUM ATQUE MAGISTRUM.

Charissimo suo A. M. [Arnoldo magistro] salutem in Christo.

Sanctorum dicta, quæ videntur simplicia, vivifico
fecunda spiritu, pondere veritatis religiosa, non il-
lice compositionis sunt astu pomposa. Quæ quando
incommutabilium sunt signa virtutum, neque favor
eis nutrit meritum, neque indignatio detrimentum;
quibus velut ex sanctitate fluxit dignitas, ita ex re-
rum existentia venit integritas, quorum sicut com-
positio spiritualis, sic potentia mirabilis, dum per
eadem locutionis membra et ad genituram imaginis
Dei gremium fidei maritat, et per fidei sinum indu-
rat. Unde conjicere possum, frater, quam vera de-
beatur sanctitati religio, quam sancta veritati con-
fessio; ne videar vel in spiritum esse præsumptor,
vel in simplicitatem impostor. Sed quia mihi dile-

ctio tua pondus imposuit, quod beati martyris et
pontificis Emmerammi desiderio libenter subivi, et
ab ipsius sanctitate et sanctitatis ejus scriptore
veniam quæro; quatenus illius me reverentia cul-
torem, istius sapientia dignetur imitorem. Equidem
si sanctorum gesta non possumus imitari, licebit
saltem meditari, licebit mirari, quod volumus, ut
quandoque liceat velle, quod miramur. Non enim
est circumscripta divina misericordia, quæ juvat
etiam ubi nulla sunt merita. Proinde flagito quate-
nus orationi meæ succurras, ne vel professio mea
debilitata succumbat, et per occasionem imperitiæ,
pia voluntas invidiæ dentes imbuat, unde et tecum
latere desiderat, ne in publico erubescat.

Explicit epistola.

INCIPIT PROLOGUS.

Militiam Christi licet variis pugnandi modus exer-
ceat, diversa triumphandi gloria coronet, par est
tamen disciplina, similis affectus, eadem forma;
quomodo sui regis impressi patientiæ sigillo, ad
ipsum inrequietis anhelantes animis similitudinem
suam, ad unam faciem primæ pietatis instaurant.
Unde patriarchæ et prophetæ latores legum, victores
regum, Ecclesiam Novi Testamenti per mediatorem
Jesum Christum, in unum corpus aduniendam ben-
dicendo, piæ prolis successionem sancti Spiritus
oraculo et veræ professionis organo de longe salutant,
ut variis aut verborum aut rerum ostentis expri-
mant, quos sibi videlicet moribus concordés futuros
esse præviderant. Inter quos et sanctos martyres
per exemplum præteriorum, aliqui ita describunt,
ut sole luceat splendidus, quod in omnibus unus
fuerit spiritus. Hi ergo per contemptum cognati do-

loris et amaræ necis, ad thronum æternæ charitatis
familiaris aspirant; nam inter cruciatus libera spei
contemplatio, pro difficili conditione processit ad al-
titudinem gloriæ. Quare si ab illis tantum venera-
tionis habuerunt cum adhuc non essent, quid a no-
bis habituri sunt, qui doctrinis eorum et exemplis
instituti quotidie patrociniis fovemur. Ex quibus
beatus pontifex Emmerammus, auream in sæculo
famam dereliquit, qui pro fratre suo pretiosum san-
guinem fudit. Et ut duplex pietatis foret auctoritas,
crimen alienum innocentiae suæ imposuit, quatenus
eum liberaret a morte corporis, quem antea sustu-
lerat ab interitu mentis. De cuius moribus, certa-
mine, triumpho et meritis, quod scriptis et recenti
memoria nobis potuit pervenire, futuris temporibus
providemus.

Explicit prologus.

Digitized by Google

CAP. III. *Qualiter semetipsum pæstro virtutum A exercuit et subditis et cæteris harum exemplar demonstravit.*

CAP. IV. *Quia non contentus cura ovium commissarum alias duxit in ovile Dominicum, et insuper pro nomine Christi desideravit peregrinari.*

CAP. V. *Quod pos: nobilem animi discepcionem exul veniens in Bajoariam intravit Radasponam.*

CAP. VI. *Quod a principe Pannoniam petendi licentiam postulavit, et hanc non obtinens dispositioni divinæ animum supposuit.*

CAP. VII. *Qualiter Noricam adhuc in fide novitiam excoluit et post triennem in ea laborem, Romam ire disposuit.*

CAP. VIII. *Quod Dominicæ dilectionis exemplo alteritatis onera suscepit, et per Spiritum prophetiæ ecclesiasticis ventura prædixit, sicque iter suum Romam direxit.*

CAP. IX. *Quod ducis filia est sceleris publicata, et quia Lambertus virum Dei est persecutus, pro inobedientia multatus est gravi sententia.*

CAP. X. *Quod præsul almus celebrat hymnoa, et sermone confortat discipulos.*

CAP. XI. *Quod tyrannus sanctum Dei mordaciter excipiens, tradidit suis puniendum, et de fuga comitum.*

CAP. XII. *Quod vir Dei membratim sectus est, et quod duo e carnificibus per pœnitens cor saltati sunt, et Vitalis presbyter.*

CAP. XIII. *De miraculo in membris viri Dei facto, et exitu sanctæ illius animæ, et quod apud Aschein sepultus est, et de natura orbis mutata.*

CAP. XIV. *Quod per revelationes ordine mirifico ad Hiatoscopolim, id est Ratisbonam, est translatus, ibique honorifice est humatus, et quia pax ætheris rediit.*

CAP. XV. *Quomodo hi tres interierunt carnifices, et eorum dominum qualis pœna ceperit, seu qua miseria posteritas ejus affecta sit.*

CAP. XVI. *De miraculis locorum sectionis et vocationis.*

INCIPIT LIBER

DE VITA ET VIRTUTIBUS B. EMMERAMMI.

CAPUT PRIMUM.

Emmerammi patria. — Est in Aquitanix partibus urbs virorum illustrium titulis celeberrima, nomine Pictavis, in qua B. Emmerammus sinu Christianorum parentum est nutritus, et ad discendas sacre institutionis litteras scholis traditus: ubi quam docilis fuerit, finis disciplinæ, virtutis socia dignitas ostendit. Nam in ipsa simplicitate, sic puerilis collatio mentem ad alta Scripturarum suspendit, ut cunctorum æstimatio, quid esset futurus, præsageret, cunctorum oculi notarent, omnium affectus diligeret. Hic tamen oblatu ex patria, favor sic ab eo prudenter accipitur, et acceptus augetur, ut nec humilitas minueret gloriam, nec gravitas excitaret invidiam.

CAPUT II.

Fit episcopus. — Successit igitur in tam perspicaci puero felix a iolescentia, et incrementa temporum florent incremento virtutum; et prævenit virum maturitas morum, nam collactanea teneritudinis ejus prudentia facile suadebat juveni, rationis pondere, transitorium omne quam fuisset leve. Unde factum est ut nec ad spem et gaudia mundi inclinaret oculum, tristitiam quoque vel metum nullius haberet pensi. Quare fuit et in correctione amicum liber animus, dulcis exhortatio, moderata locutio. Tum præterea pretium cordis commenda: puichritudo corporis, et suavissima dona sapientia præbuit

B

CAPUT III.

Ejus virtutes. — Disposita vero in sublimi lucerna, quibus radiis effulserit, qua serenitate patriam illustraverit, omni orationi materiam dabit. Igitur et quis erga se ipsum, deinde qualis ad subditos, et ad cæteros fuerit proloquamur. Duplicem custodiam corpori, duplicem menti disposuit. Nam ne corporis enervaret legem mentis, et plena voluptas exhauriret ubertatem cordis, continuo jejuniorum et vigiliarum præsulatu prævidit. Porro lectionis et orationis vicaria successione, et expatiantis animi discursus inhibuit, et suggestionis adversæ militiam exclusit; et inter agendum quid, solemniter ei semper ad utrumque fuit opus psalmodiæ dilecta materia. Sane singularis pauperum thesaurus, pupillorum pater, refocillatio senum, viduarum unicus, desperatorum spes, medicina languentium, miserorum confugium, sic hospitalis, ut neque manum a munere domus exhausta retraheret, neque frequentis frontem rugaret; dum venientibus et animæ delicia affatim, et naturæ debita præberet. Ad excubias commissi gregis pervigili sollicitudine porrectus, aditum tetæ rapacitatis ita pastoralibus armis obsedit, ut per vicos singulasque domos fidelium cælestis discursus sideris tenebras reverberaret et eroris.

CAPUT IV.

Convertit ad fidem plurimos. — Nullus erat locus

verum illi tanta sedulitas Dominicæ messis inarsit, A ut adjacentes Gallorum aliarumque gentium provincias ad litus solidæ conversationis hamo Petri attraheret. Quapropter frequentabant sedem ejus religiosæ simul et indifferentes personæ complures, quas odor aromatum ejus a remotioribus locis adduxit, quibus fidelis dispensator ad mensuram cujusque depositum suum prudenter distribuit, ut non minus de illo quam de aliis apostolicis viris dici posset illud psalmi : « Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ (Psal. LXXVI). » Nam candens amoris igne superni dum in colligendis animabus singulis paucitatem fructus ad magnitudinem voluntatis excrevisse non cerneret, et indignatio secum reputantis studio suo nullius momenti donaret pretium, inter angustias disceptantis conscientiæ perlatum est ad eum, Avares, quos aliis nominibus Hunos et Ungros appellamus, Pannoniæ incolatu idololatriæ squalere veterno, et in luce multarum id locorum gentium, hanc solam veritatis diem non habere. His auditis tanto compassus animarum dispendio, ægritudinem cordis spe recuperandæ gentis interdum lenivit, interdum difficultates itinerum, peregrini mores locorum, affectus eorum, quos relicturus erat, respectus infirmitatis humanæ, pedem aliquantulum retrahunt ab inceptis. Porro facultatem oblatam sibi, cum in sarrienda deceptæ gentilitatis humo fidei sarculo uteretur impigre, nec posse nec oportere negligi putavit, quando et ipse hoc sæpe optaverit, ut pro amore fraternitatis et Dei, periculum subiret.

CAPUT V.

Bajoariam petit. — Vicit ergo in optimo ingenio, et ardua via, et potior causa : nam constituto pro se examinatæ personæ viro, ipse ad nova tyrocinia strenuus miles succingitur ; et ascito inter alios necessitatis suæ comites, quia linguam Teutonicam non noverat, Vitale quodam presbytero interprete, perrexit ; in barbarie disciplinam, in exsilio patriam, inter immanes cognitionem facturus. Quæ omnia licet prius bene tenuerit, melius tamen dereliquit ; et quæ sine appetitu jucunde licerent, abdicata jocunditate cum licentia, ne ubi rerum præsens affluentia thesaurum beatæ remunerationis obæraret, pauperes divitias dives pauper exposuit. Inde viam, ne quo pigresceret otio inrequietus agricola, præsumit, et Galliam, qua tendebat iter, et *Rheni* fluminis contigua, plantis verbi Dei silvescere et insitivam novi hominis gemmam, protoplasti e mortuo stipite, frondescere ipse quidem studuit ; sed incrementi datorem Christum operis summa comprobavit : quippe qui, ubi Dei scientia meritis accessit, sobolem regenerationis edidit. Hoc igitur modo fidelis in Bajoarios fines, qui meridiem

tendunt, non hæc conterritus meta, devenit. Ubi cum defluentis *Histri* fluminis imperium sequeretur, *Ratisbonam* (2) accessit urbem quæ olim totius Germaniæ, et nomine et dignitate principum, et adhuc ejusdem gentis metropolis, antiquæ prosapiæ caput, adventu beatissimi sacerdotis ornatoribus illustravit fastus et insignia victoriosæ gentis triumpho concepta, novo pacis præconio in melius commutata, fidei spoliis et ornatu sanctæ religionis ampliavit.

CAPUT VI.

Pannoniam petit. — *Fines inter Ungros et Bajoarios deserti.* — Hujus monarchiam *Theodo* dux provinciæ, qui tunc possedit, comperto sancti pontificis introitu, adhibitoque conspectu, inter alia, B quæ sit causa exsillii, percontatus est. Qui nomine et natione exposita, incolatum nativi liminis propterea deseruisse se perhibuit, ut Pannoniæ populos, qui gentili feritate adhuc effremuerant, conditori Christo reconciliaret, et in hoc proposito suam conjurasse sententiam, ut aut voti compos professionem vitæ cum fructuosa pace finiret, aut devoto certamine, sanguinem martyr effunderet. Ad hæc divino consilio præventus, dux infit, se tam pio studio nihil opponere, nihil tantæ virtuti resistere ; nisi quod commeandi facultatem impossibilitas quædam obstrueret, propter discordiam scilicet, et longam inter se et Avares bellorum controversiam, fines in utroque limite desertos, ita ut circa *Anesim* fluvium urbes et loca olim cultissima, C tantis bestiarum immanitatibus horrerent, ne vian- tibus ullus transeundi aditus pateret : monere autem potius et supplicare, quatenus apud se suosque B. Pater morari dignaretur, quos tam rudes et imperfectos in fide præteriri fas non esset : maxime cum isti necessarium optarent, et illi forte quasi superfluum recusarent. Provideret autem ne indiscreta pietas præmium amitteret, si offerret invitis tædium, qui volentibus poterat afferre præsidium : neve sic diligeret impios, ut negligeret pios. Vir autem Dei, in sua sententia fixus, nullo nutu declinari potuit, ut aliud vellet, quam quod cœperat ; nisi forte cœlestis obviaret censuræ contradictio. Quibus acceptis ducis prudentia populique frequentia cum exhortationes ejus adientium mentibus et pabulum sufficere docilitate, et dulcedine desiderium conspicerent, salutem suam, quam supplicatione non poterant, violenter obtinuerant, et ex verbis Salvatoris, vim passum est regnum cælorum (*Matth. xi*). Nam egrediendi provinciam, ne beato viro occasio proveniret, obstiterant ; et bene prævaluit humana præsumptio, quo ex fonte ejus salutis ascendit conditio. At Pater sanctus, quem prohibiti

maxime cum e sſnu veritatis strenuis votis placabilis promitteretur effectus, quem ipse quoque non infirma fide prosequeretur. Hæc agitantes subit exemplum apostolorum, quos aut responsis, aut difficultatibus superna moderatio nunc et ad quasdam gentes misit, nunc a quibusdam prohibuit. Gratulatus ergo, supernæ dispositioni supposuit animum, et gentis studio præbuit consensum, et in altari obedientiæ Deo consilium salutis oblaturus, mutua se charitate populo devinxit, cujus devotioni conflictum ministerii sui etiam vitæ periculo diffinivit.

CAPUT VII.

Romam vult ire. — Erant autem memoratæ civitatis et patriæ totius accolæ affluentia quidem mundanæ felicitatis illustres, sed noviter ad fidem adducti, delusæ vetustatis frutices nondum radicitus extirpabant, et consuetudinem tenaciter hærentem ignorantia fovit. Ad quod opus omnia ferramenta Christianæ religionis robustus cultor succingitur, et excisis inutilibus paganismi surculis, erigitur sacramentum fidei, quod universo justitiæ flore distinxit, et quoniam magnam circa perficiendam Deo plebem solertiam habuit, lucidissimo conversationis exemplo formam vivendi præbuit, et suavissimo loquendi modo edocuit. Unde non sufficebat tam ardenti lampadi normam prædicationis communiter exhibere, quin omnium mores notavit, omnium ingenia discussit. Deposita non auctoritate, sed rigiditate, ad intrandam cujusque privati domum reverentiam episcopalem humiliavit. In Ecclesia, quæ communia fuerunt, ordinavit, apud singulos de propriis admissis disceptavit, et cognoscere suos, et a suis cognosci, sicut pastor bonus maluit, ne taciturnitas vitiis permitteret assensum, perurgeret interitum. Itaque nemo subditum ejus erat, qui vel de actibus vel a verbis magistri, lineam rectitudinis non traheret. Proinde celeberris illi fuit contentio sobrietatis cum sobrio, extenuationis cum humili, liberalitatis cum omnibus. Verum in contumaces magnanimo conatu surrexit et superciliosæ procacitati virgam auctoritatis intendit, spem votis proponens, ut in hac area certaminis per diversum agonem, quandoque perveniret ad palmam. His et horum similibus per triennium fines Bajoariæ perlustrans, ad laudem cœlestis patriæ non ultima pars accessurus, per spiritum, qui loquitur ad cor Hierusalem, ad littus æternæ quietis tempora sua jam jam declinari præsensit, et ut judici pulsanti expeditius aperiret, pervigili custodia insidiosum tempus exspectabat, ne moram faciente sponso, fragilitas obdormiret

A ire permitteretur, cœlestis aulæ janitorem, ut pulsatorem [al., supplicationem] suam intromitteret supplicaturus.

CAPUT VIII.

Ejus prædictiones. — Sub idem tempus invidiosa pars supremo congressu tanto periculosius conflictura, quanto gloriosius erat vincenda, subdola occasione nacta, tale pugnandi genus invenit, ubi aut viscera charitatis ocludenda, aut infamia sacri ordinis, in Ecclesiæ scandalum, foret displodenda. Nam supra memorati principis filia, nomine Uta, a cujusdam judicis filio Sigibaldo compressa, consuetæ turpitudinis maculam utero ingravescente, detegendam non solum generositatis damno, verum etiam mensura mortis ponderabat. Quid facerent? quod consilium caperent? tempus urgebat partum, et culpa minabatur interitum. Supererant sola in beati Emmerammi et pietate fiducia, et in sanctitate consilia. Huc desperatio pallida provolvitur, pedes osculando demulcentur, crimen exponitur, venia rogatur. Postremo de vitæ remedio pia paternitas consulitur, tantoque exstitit querelantium modus flebilior, quanto de admissis poenarum opinio præsentior. Horum beatus Pater acceptis gemitibus compati cœpit interius, et licet parturiret spiritum doloris, obfirmavit tamen delictis faciem arguentis; læsum quippe ingenuæ regenerationis pudorem referens magis erubescendum et æternam justitiam animadversionem vehementius esse pertimescendam, maxime cum hujus temporis supplicia sicut quantitate, sic etiam ab æternis diversa sunt, qualitate. Proinde, sicut mos est, poenitentibus viam reconciliationis ostendit, ipse alto dilectionis consilio alteritatis onera suscepturus, mandavit secretius, ut maculam hanc in se transferrent, quo facilius furorem ducis evaderent; quem noverat inexorabilem, cum ignominia cumularet dolorem. Sed ne pietati providentia deesset, et innocentia muta fidem et exemplum culpæ donaret, si alieno crimini sternens humeros, in offendiculum sui silet, testificatæ veritatis et veræ ætimationis virum Wolfaicum quemdam presbyterum familiariter adscivit, cui secretum suum, quatenus divina revelatione noverat, cautius exposuit. Nam dixit articulum vitæ præsentis propter crimen alienum diverso se cruciatu egressurum, et poenas pro quadam ficta culpa se laturum: rogatque ut post obitum suum cunctis Ecclesiæ gradibus denuntiet, ne quis fidem hujus infamiæ de eo contendat habere, et imitaturus exemplum impingat offendiculum, se autem vivo omnibus hoc esse celatum persuadet. Quod ille idem presbyter ita ut jusserat, testimonium innocentiæ

tatis, cum pariter et minoris fortunæ populares aut amovendæ paternitatis damno gemebant, aut pro reditu ei vota geminabant, et ab uno dilectionis fonte lachrymarum duplex inundat materies, mixtamque vim luctibus, et de reditu dubia spes, et de abscessu tristitia præsens administrat. Hos ille, sicut noverat pius pastor, amplo commendationis ordine demulcet, et salutatis omnibus, viam ingreditur.

CAPUT IX.

Ducis filia stuprata. — Quo longius procedente, supra dicti ducis filia commissi sceleris publicata, et ante patris tribunal constituta, de auctore tam solemnibus injuriæ convenitur. Cumque diu, femineo metu, spiritus obtupesceret, et alternante timore pariter et amore lingua hæreret, argentium impetu coartata, in innocentis episcopi personam dedecus suum conjecit. Quo pater audito, tanto vehementiori indignatione flammescit, quanto altioris dignitatis fastu intumuit; acceptoque mucrone ad extinguendam propriam sobolem ruit, perficeretque facinus, nisi manus assistentium puellam imminente periculo subduceret. Prosequitur autem tantum sententia furorem sæva, nam exheredatam in Ausoniæ longinqua relegat, perpetuo puniendam exilio, quam nunquam miseratio paterna revocavit: quia inconsolabilis est dolor, quem altus nutriverat pudor. Huic judicio Lamperthus puellæ germanus interfuit, quem grandis, pro confusione sororis, invasit tristitia; et quod juvenuti familiare est, pro falsa fide cepit eum temerarius furor, nam mixto dolore postquam bestialiter effremuit, iram subit amentia, fletuque deposito prosilit ad vindictam. Sumpto itaque comitatu non pauco, properat virum Dei persequi.

CAPUT X.

Hymnos canit Emmerammus. — Interea sanctæ memoriæ Pater trium dierum cursum explicuit, et in vicum quemdam Helphandorf nuncupatum, ubi fons perspicuis manabat aquis, morarum causas innectit sociis, inventa gerendi quidlibet occasione. Mens enim divino amore lustrata, ubi certaminis campum invenit, in adventum temporis, arma fidei et constantiæ, spei et orationis opera, subornavit, ita ut stupor discipulos invaderet, tantum quod pontificem gravaret. Igitur circiter horam diei tertiam celebrante illo canonicos hymnos, et debitum officium sub sanctarum testimonio reliquiarum solvente, juvenis præfatus superveniens præcipitium cordis vesano tumultu designavit, nam multitudinis arma collisa, minaciter inquit nomen pontificis

A momento pertransit, esse brevem, et poenam, quæ vitam perennem affert, esse levem. Discrimen ~~est~~, inquit, parvum, mortis hujus hora, quam bonæ fidei pectus dum patienter excipit æternitatis desiderio transilit. Unde videndum est ne nos timor strangulet antequam timoris causa conveniat; cui si manus dantur, periculosius punit, quam interemptor. Hic etenim ex adversa militia tetricus pariter et turpissimus profligator; quem ille ceperit, antea moritur quam puniatur. Moritur, inquam, non solum turpiter, verum infelicitè, quia et sponte simul et sine spe tollitur. Qui enim diversa pati pro justitia diffidit, et sine fide moritur et sine fine puniatur.

CAPUT XI.

Dux juvenis plecti jubet. — Hæc eo prosequente funestus irrupit juvenis, et ut in ea domo lapsus jacuit, super eum baculo inclinis stans, adduci sibi beatum Emmerammum turbulenter proclamat. Quo adducto ardentibus et oculis et animis exceptum mordaciter irridens generum appellat. Quod Dei sacerdos justa detestatione cum denegaret, ille prosequitur, ira contumaciam dispumante et ignita jaculatur opprobria, tandemque intulit: « Ruinam nostræ domus sustulimus, calamitatem nostram pro vexinaus, incendium gloriæ nostræ in sinu fovimus. Utquid ergo patri filiam, mihi sororem meam fœdasti? Plena libidinum tuarum virgo regia, dedecus generis et damnum pudoris exposuit. Risus hostium, mæror patris, luctus fratris, pignus nobile damnatur ut scortum. Hoccine est episcopum esse? Hoccine est amicum esse? Hoc est testimonium religionis? Hoc indicium pietatis tuæ? Hanc gratiam meritis nostris rependis? qui te advenam et egenum nostris bonis in reverentiam totius populi ædificavimus. Sub hæc miles Christi: Imo, inquit, fili, aliam et longe dissimilem gratiam et vestra merita et nostra voluntas exquirat. Proinde bonæ spei, bonam fidem habere debuisti; nam illa suspicio non probatur, quæ neque fidem trahit a præteritis, neque causam habet ex meritis. Cur enim bene merentibus obessem, qui vel male merentibus sæpe profueram? Proinde tu, quem neque propter minas timeo, neque propter timorem moneo, deponere pertinaciam, differ animum suspicionis, et redi ad experimentum veritatis, ne propter temeritatem tuam incurras in exitium. Ad limina sanctorum apostolorum Romam ire decrevi, ubi cathedram Petrus habuit, quem in Ecclesia sua censorem veritatis Veritas ipsa disposuit. Hujus vicarius sicut ab eodem loco et ordine ~~est~~ honorum, sic ab eadem tenet auctoritatem et quod auctore Christo so-

injicere manus, socios nefandis instigat vocibus, A quatenus vinculatam deformiter traherent. Factumque est sic, ut assentatio semper declivem tyrannis impetum facit, ut a militibus illico vallatus, et religionis vestibus exutus, in hospio ipsorum super scalam funibus stringeretur. Hoc ausu tam scelerato perterriti comites sancti viri, diffugiunt, exempli majoris imagine, propheticum implentes præsa-gium, quo dicitur: « Percute pastorem, et dispergentur oves gregis (*Matth.* xxvi). » Pretiosus autem Christi martyr, olim devotam animam oblatum iri Deo perpendens, quanto arctiori discrimine confligendum sibi cognovit, tanto attentiori sollicitudine, ad victoriæ suæ duces Christum se contulit, foris patientia, precibus intus armatus, toto videlicet spiritu illi inhærens, cujus amor animum deliniret, dum crudelis pœna corpus laniaret.

CAPUT XII.

Emmerammi corpus secatum. — Interea quinque carnificibus ad secundum membratim atque articulatim tanti sacerdotis corpusculum, ut bestialem tyranni animum multiplici vulnere pasceret, electis, divisa est sententia tortorum. Quippe duo ex ipsis, detestantes tam crudele officium, veniam postulabant, ne pro illo facinore puniret eos justitia, ad quod non voluntas, sed Domini sui cogeret sævitia; cæteri vero vana pro veris æstimantes, Manus, inquit, impudice mulieribus insertas, ad deterrenda incestorum facinora præcidi oportet. Itaque digitorum articulos vulneribus numerant, et simul nata dividunt, per tempora morti moras facientes, ut amarior per tormenta veniret. Sed cur moratur hic facundia, ubi locus est voci suspiriis interclusæ, non compositionis arte depictæ? Ergo pedibus et manibus abscissis, luminibus effossis, auribus amputatis, naribus truncatis, tandem pudicitia martyris est invasa, et secreta pudoris detestabili sunt acie recisa. Inter quæ omnia in laudem Creatoris, vox quamvis modica, Davidicum melos exercuit. Quo ipsi invidentes linguam radicibus evulsam reseceverunt, relictoque tam multipliciter cæso recesserunt. Ipse vero Dei bellator in eodem victoriæ campo cruore involvebatur, donec socii beati viri e lateribus et angulis emersi, cum vicinis mulieribus causa humanitatis excitis, aderant. Quos adesse cognoscens, aquam ad refocillandum pectus requirit. Cui Vitalis supradictus presbyter: « Mirari satis nequeo, cunctis pene membris amissis, atque ipsum lucis finem egressurus, quidnam potum exoptes; quasi dilaniatæ morulis vitæ fruiturus, cum tot cruciatibus exhaustus, finem doloribus, potius quam spatum exoptare debaras. » Ad hæc cæcitate Dei tem-

per salutarem hostiam fastidire, cum e contra magnæ sit obedientiæ sententiam judicis expectare. At quomodo grave est pigritiæ tuæ, officium nobis humanitatis et exhausto tormentis pectori refrigerandi copiam præbere? dies tuos hæc exactio torqueat, ut quoties cujuslibet generis potum sumas, alienationem mentis incurras, nulli periculum laturus, sed exemplum inobediendiæ hoc typo futurus. » Cujus sententiæ vim idem Vitalis multis, quibus postea vixerat annis, expertus est. Nam quoties aliquem gustabat potum, illico mente captus per urbis plateas perque loca petrarum abrupta, et monumenta mortuorum discurrendo terribiliter perstrepebat, et tamen ita stupidus, nulli fuit periculosus. Sæpe quoque sic evagatus est, ut per cacumina turrium curreret, et præcipitium minime toleraret. Cæterum viridem callem piæ conversationis recte gradiabatur, et missarum officia cæteraque Ecclesiastica strenue peragendo, charitatis munia cuncta, quantum valuit, adimplevit: hoc tantum solum usque ad finem vitæ, ut nobis æstimare couceditur, et pro exemplo et oro. humilitatis custodia, pertulit.

CAPUT XIII.

Emmerammi sepultura. — Interea locorum incolæ pretiosa martyris membra humanitate compuncti in arborem, quæ Spina Alba vocatur, collecta, dum conderent, conditisque non diu recessissent, duo pulcherrimi viri antea non visi viam regiam equitantes de utroque arantes latere, pro membris beati pontificis, ubi posita fuissent, conveniebant. Quibus in arbore prædicta monstratis, videntibus cunctis, illuc pervenientes, subito non comparuerunt. Hac disparitione, qui præsto fuerant omnes stupefacti, ad arborem illico convolantes membra paulo ante posita non invenerunt; factique sunt hujus rei testes et notitia et novitate pene omnes, qui ejusdem loci fuerant habitatores, consulente divina dispositione membris illis pretiosis, quæ non amittit in sanctis etiam capillum capitis (*Luc.* xxi). Dum hæc geruntur, qui circa sanctum Dei fuerant, tollentes eum de certaminis campo, in plastro ponebant, perducturi eum in villam Ascheim, quæ distabat inde XII milliariibus, ubi et ecclesia fuit B. Petro apostolorum principi dedicata, ne in vilibus rusticorum casis, tanta talisque persona deficeret. Proinde mulieres ex vicinia collectæ, et viri circiter ducenti, venerabiles exequias prosecuti, viscera commiserationis votis indulgere fidelibus. Emensa jam magna itineris parte, in campum quemdam gramineum tribus millibus distantem a vico Ascheim perveniebant: et ecce transmigraturus ad celestia hæc, manifestæ vocis, quæ valuit cunctos accipere in-

processisse, cœlumque ipsum penetrasse, cuncti A assistentes videbant, tantaque vis jubaris erat, ut intuentium oculos quasi fulminando reverberaret, pavorque membra eorum tremore concuteret, ut vix beati viri corpus in plaustrum auderent reponere. Itaque inde digna patre reverentia ad præfatum Ascheim perductum in ecclesia Beati Petri apostoli, confaventibus ejus loci populis, debito sepelierunt honore. Sed quoniam ejus resurrectionis diem beatissimus pontifex præstolari minime voluit, exigente justitia, ut quos fidei gremio nutrierat, eis quoque sacri corporis patrocinaretur reliquiis, cœpit orbis natura moveri, atque elementorum violentia tanti sacerdotis nutum prædicare; nam coorta subito ventorum procella, lucida regio poli nubibus obducitur, et contenebratur cœli facies, mugitu B tonitruum, fulguribusque, mortalium corda terrentibus; dissoluto interim in pluvias et defluentes amnes aere continuis quadraginta diebus.

CAPUT XIV.

Ejus translatio. — Tunc sicut in angustia semper humanum genus de insuetis attendit, et de periculis requirit, consultata est divina potentia et pietas exorata, donec visu nocturnæ revelationis declaratum est, deberi felices reliquias festinato ad urbem Ratisbonam inde transferri. Unde primates loci illius adunati, sublato a sepulcro venerandum corpus ad Isuram fluvium navi imposuerunt, accensis, juxta religionis modum, cœreis. Ibi cum defluum iter, amne in propria ruente, sequerentur, per ostia ipsius ad Danubium intraverunt. Inde contra ortum fluminis enitentibus, quod sine magno labore consuetudo naturæ non præstat, tanta celeritate res immobilis contra mobilem meritis martyris propellitur, ac si velum ventus post flumen intendere. Auxit hunc stuporem in eo comitatu res admodum mirabilis, sed tamen sancti viri moribus comparabilis. Nam sicut ille in hoc mundo conversatus inter grassantis stultitiæ turbines, nec ignem superni amoris, nec veritatis lumen amisit, ita candelæ juxta sacrum illius corpus accensæ tempestatum flamina atque imbrium flumina jugi sereno despexerant, consalutantibus tam clarum signum, et conjubilantibus utrisque littoribus. Hac alacritate urbem prædictam ingressi, obviam habuerunt sacros cleri ordines, et prævia religionis vexilla, cum reliquo processionis ritu, principemque Theodum provinciæ cum optimatibus, effusa in adventum sui patroni tota regione; quorum hymnisonis vocibus tellus videbatur esse concussa. Itaque in Beati Gregorii [Georgii] martyris ecclesia, quam ipse quondam orationum familiaritate frequentabat, solempni celebrata commocione transcendentis fœditatis, quæ vitæ

CAPUT XV.

Carnificum pœna. — Quoniam de exercitio certaminis pontificis atque triumpho cognita et credita contexit oratio, consequens esse videtur, quis rerum finis persecutores ejus præsentialiter cepit, enarrare; quatenus et hæc cognitio et frænēt improbos, et tueatur probos; dum non audent isti, quæ volunt; et non patiantur illi, quæ non debent. Sicut superius diximus, quinque sunt electi, qui eum torquerent, ex quibus duos facinus terruit, tres vero et ad audendum et ad perpetrandum scelus foris, imperium senioris incitat, atque insita medullitus iniquitas exacuit. Unde timidi duo illi, preces pro his fundente sancto martyre, venia donati, in pace deduxerunt tempora; reliqui vero intra septem dies spiritui cui servierunt in mundo traditi, atque horribiliter diuque vexati, tandem quodam intempestæ noctis silentio in desertum ruunt; ubi per loca confragosa et inaccessibilia lymphando perierunt: neque postea aliquo in loco vel vivi, vel defuncti comparuerunt; duplici contritione, sicut ait propheta (*Jerem. xvii*), contriti. Sed et Lambertus eorum dominus, consurgente contra eum nata ex sceleribus suis occasione, perpetuo damnatus exilio, procul a suis digno respectu evanuit; hac in posteris hæreditate pœnarum relicta, ut infra paucos annos immature mortis falce præcisi, pene omnis vita difficulter extorta, pro innocuo martyris sanguine discerperentur. Qui vero superesse poterant, vel adhuc supersunt, eadem infelicitatis forma miseram testantur prosapiam, et calamitosam brevitatem imbecillis vitæ suspiriis debent potius quam usibus. Et quid mirum? si consanguineos ejus sanguis innocens tetigit, cum et ædificia ipsius secundum illud propheticum: « Fiat habitatio ejus deserta, et in tabernaculo ejus non sit qui inhabitet (*Psal. lxxviii*), » damna impietatis ejus tulerint; ita ut virgultis et urticis ascendentibus ruinosam deformitate delapsa humana conversatione sint incongrua, damnabilemque ac detestandum hominem, et jam insensibilem neglecta figura declamet.

CAPUT XVI.

Miracula. — Diximus de insensati hominis sedibus et loci ipsius ædibus, quia desolatione visibili testentur invisibilem ejus interitum; deinceps dicturi sumus ex adverso quanta gloria polleant arca certaminis beati viri et locus vocationis, ut, dum locorum illorum reverentia prædicatur, quo incolatu martyris anima tripudiet, conjiciatur. Ergo ubi incisus est felix sacerdos, locum illum hæc solemnitas colit atque hæc immunitas tegit, scilicet ut in altitudinem cubiti unius excretus eminentia sua, fidem ibi sperandæ veniæ petentibus promittat: tum præterea nescit jura sævientis auræ, neque nive candescit, nec autumnus florescit; non hieme gelatur

honorem ibidem triumphantis martyris construxerunt. Proinde locus ubi spiritus ejus sileream plagam adiit, multo tempore neglectui traditus, et pene oblivione obsoletus, hoc modo dignitatem suam vindicavit. Hiemali tempestate, sicut natura est Germaniæ, cum totam terræ superficiem nivium operiret immensitas, sola corporis areola tali conditione

A libera, dum prætereuntibus hac et illac miraculi sui stuporem ingessit, causam pariter suæ viriditatis, et memoriam obitus beati martyris edocuit. Quapropter et ibi basilicam posuit fides, quatenus efficacius animaretur spes, quæ in utrisque locis ita votorum fructibus viguit, ut si numerari deberent, numerantibus industriam premerent.

ANTE MEDIUM SÆCULUM.

ARNOLDUS

EX COMITE VOHBURGENSEM EMMERAMMENSIS MONACHUS ET DECANUS.

NOTITIA IN ARNOLDUM.

ÆTAS, PATRIA, NATALES, RES GESTÆ, SCRIPTA.

(Apud PERTZ, *Monum. Germ. hist.*, SS. IV, 545.)

Arnoldus, ex nobili genere ortus, quippe qui avum matrem Berhtoldum marchionem, patrem Arnoldum virum nobilem ipse dicat (1), in S. Emmerammi monasterio Ratisbonensi educatus et monachum professus, primum Romanæ antiquitatis scriptoribus legendis operam navavit, postea vero eodem modo quo Othlonus a litteris sæcularibus transit ad divinas. Quibus studiis imbutus et reverentissimo sermone delectatus, Emmerammi patroni sui Vitam inculta et rustica esse scriptam oratione doluit, ejusque emendandæ consilium cepit. Sed fratres venerandam antiquitatem ab homine novarum rerum, ut iis videbatur, studioso tangi sacrilegium rati, ut Arnoldus in exilium mitteretur, apud abbatem egerunt. Itaque in Saxoniam profectus, Magdeburgi Meginfredum (2) scholæ magistrum amicitia sibi conjunxit, quem ut Vitam illam de novo scriberet precibus suis permovit; id quod ultimis Heinrici II annis factum est (3). Post tres annos ad monasterium reversus (3), opus im-

B perfectum reliquit; quod a. 1050 demum Burchardo abbate constituto recepit (4), neque tamen statim cum aliis communicasse videtur (5). Sancti enim miracula se scripturum esse jam dudum voverat (6), eaque partim in antiqua Vita narrata, partim postea Ratisbonæ acta Vitæ illi adjicienda duxit; in quibus conscribendis eum a. 1055 vel 1056 occupatum videmus (7). Quo finito, utrumque librum Burchardo abbati inscripsit. — Sed mox novum (8) suscepit laborem, et devotionem erga sanctum ut ostenderet, cultores ejus celebrare sibi proposuit. Primum igitur acta Wolfgangi episcopi et Ramuoldi abbatis narravit, et res Ratisbonenses, quas compertas habuit, memoriæ tradidit. Postea cum dialogi formam huic libro imposuisset, latius vagatus est, et ab Ammonicio illo, quem secum loquentem finxit, admonitus, res diversas, historias varias et multiplices, ut Collectii nomini sibi imposito responderet (9), undecunque collegit; nulloque certo ordine ductus (10), modo hæc, modo illa in schedas nequibat, cum id Heinrici II tempore, i. e. ante a. 1024 susceptum anno demum 1050 acceperit.

(1) I. 15. A. Berhtoldo genus comitum de Cham et Vochburg deducitur, quo factum est ut etiam Arnoldum ad hanc familiam multi referrent. — Ipse I, 15, neptim nominat, quæ Adalrammo nobili viro nupserrat.

(2) Eundem esse quem Trithemius magistrum Fuldensem fuisse et Chronicon Fuldense aliaque multa scripsisse dicit (*Chron. Hirsaug.* a. 986. I, p. 128), Canisius (II. Præf.), Vossius (*de H. L.* II, 42.) aliaque putarunt; sed C. Snyssenus (*Act. SS. Sent.* VI. n. 456) recte monet, huic secundum Tri-

nequibat, cum id Heinrici II tempore, i. e. ante a. 1024 susceptum anno demum 1050 acceperit.

(5) *In adventu vestro—venit libellus*: ad Burchardum scribit. Hic vero a. 1056, ex Augiensi monasterio ad Ratisbonensem abbas venit; v. Ann. S. Emmerammi min. Mon. SS. I, p. 94, Hermann-Contract., a. 1050.

(6) II, 52.

(7) In secundi libri a. 1056 et 1057. scripti præfatione dicit: *quem præterito anno de miraculis...*